

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΙΔΡΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

Μακροδημήτρης Αντώνης
Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ένα μεγάλο ερώτημα πλανάται πάνω από τη χώρα. Ζούμε άραγε το τέλος της πολιτικής στη χώρα και τον τόπο που τη γέννησε; Και ακόμα, ποιο είναι το νόημα της πολιτικής σήμερα μέσα σε τόσο και τέτοιο ψέμα, μέσα σε τόσο θόρυβο, την παραποίηση των δεδομένων και την υπερβολή;

Κάποτε ένας λογοτέχνης που είχα την τύχη να τον γνωρίσω, ο Στρατής Δούκας, μου είπε τη φράση «παιδί μου αυτός ο τόπος θα βουλιάξει στο ψέμα». Είναι μια φράση που μου έρχεται πολύ συχνά στο νου.

Είναι πολιτική ο κίτρινος Τύπος και η φτηνή δημαγωγία; Είναι πολιτική η απόλυτη, η δομική αντιπολίτευση, αυτή που λέει όχι σε όλα, καλά και κακά αδιακρίτως; Είναι, τέλος, πολιτική αυτό που κάνουν οι Διοικητές και οι Οργανισμοί; Είναι πολιτική η λογική της διαχείρισης ή της ανατροπής;

Κοντολογίς, υπάρχει μια σύγχυση και μια απορία στη χώρα, μια σύγχυση και απορία για την οποία πολλοί φταίνε. Ιδίως εκείνοι που κυβέρνησαν επί μακρόν και οδήγησαν στην εξάρτηση του κράτους από το κόμμα και ακόμα περισσότερο στην εξάρτηση και την υποταγή της κοινωνίας από το κράτος, το κομματικά και πελατειακά ελεγχόμενο κράτος.

Αυτοί που κατέστησαν την κοινωνία όμηρο του κομματικού κράτους μιλούν τώρα από τη θέση των κριτών και των αθών τάχα νηπίων. Εκείνοι δεν ήταν εκεί, δεν ήξεραν, απλώς κάπου υποურγεύονταν. Όμως δεν γίνονται πιστευτοί και η αξιοπιστία τους είναι κλονισμένη

Κι όταν εμείς μιλούσαμε από καιρό και όχι τώρα μόνο για την ουσιαστική επανίδρυση του κράτους, αυτοί μας λοιδορούσαν και μας επιτίθονταν. Γιατί γνώριζαν, διαισθάνονταν τη δύναμη της δικής μας ιδέας. Μιας ιδέας που αποσκοπούσε και αποσκοπεί στην απελευθέρωση της κοινωνίας και της οικονομίας από τα δεσμά του κρατισμού και της κομματικής λογικής, της πελατειακής ιδιοτέλειας και του ατομικού, όχι του γενικού συμφέροντος.

Αυτή ήταν νομίζω, η μεγάλη στρέβλωση που σημειώθηκε στους θεσμούς της χώρας από τη μεταπολίτευση και μετά. Μια στρέβλωση που φέρνει πολύ συχνά στο νου αυτό που έγραψε κάποτε ο Δάντης για τη δική του χώρα: «ω πατρίδα, καράβι χωρίς τιμόνι μέσα στην καταιγίδα». Αυτή την εικόνα την είχαμε πολλοί για πολλά χρόνια και με πολλές αφορμές. Ναι, συμφωνώ και εγώ σ' αυτό που ήδη ελέχθη ότι δεν χρειάζεται μόνο η επανίδρυση του κράτους, αλλά ίσως γενικότερα και της πολιτικής. Γι' αυτό τώρα χρειάζονται μεγαλύτερα βήματα με πιο πολύ τόλμη, πιο αποφασιστικά μέτρα για να διαμορφώσουμε μια νέα θεσμική και πολιτική ισορροπία και συμμετρία στη χώρα. Μια νέα θεσμική αρμονία στον τόπο μας.

Να γίνει πράξη η διάκριση του κράτους από την κοινωνία, να απελευθερωθεί η κοινωνία των πολιτών από τα δεσμά του κράτους και του κομματισμού, να γίνει πράξη η ουσιαστική και αναγκαία διάκριση των εξουσιών, καθώς και η διάκριση των θρησκευτικών πεποιθήσεων από τις πολιτικές πρακτικές. Να εκσυγχρονιστούν πραγματικά οι δημόσιοι θεσμοί και τα όργανα.

Να γίνει επιτέλους πράξη η μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης που την έχει τόσο ανάγκη ο τόπος. Γιατί η διοίκηση είναι προϋπόθεση της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού. Δεν μπορούν να γίνουν επενδύσεις στη χώρα από Έλληνες ή ξένους οικονομικούς παράγοντες δίχως μια κατάλληλη διοικητική υποδομή. Αυτό το διαπιστώνουμε κάθε μέρα με τη γραφειοκρατία που δεν έχει όριο. Και αυτή η γραφειοκρατία της Διοίκησης είναι η πηγή και

η εστία του προβλήματος σήμερα. Η πολιτική και η κοινωνία έστω ότι θέλει: η διοίκηση μπορεί; Είναι σε θέση να τα καταφέρει; Αυτό είναι το ερώτημα.

Αντιστρέφοντας κάπως και αποδίδοντας μεταφορικά την περίφημη φράση του Προέδρου Κλίντον, θα έλεγα “it is the administration, stupid”. Είναι η διοίκηση σήμερα που είναι το πρόβλημα.

Τι μπορεί να κάνουμε λοιπόν και πώς μπορούμε να πορευτούμε από δω και πέρα; Αυτό το ερώτημα και η απορία, νομίζω, βασανίζει πολύ τον κόσμο που περιμένει απαντήσεις και έργα από την πολιτική και την κυβέρνηση, από τα κόμματα και τους δημοσιολογούντες, από τη διανοήση και από τη Δημόσια Διοίκηση. Η απάντηση που θα ήθελα να δώσω εδώ και τώρα, συμπυκνωμένα και εμβληματικά αν θέλετε, είναι να κάνουμε «λιγότερα πράγματα αλλά να τα κάνουμε καλύτερα». Λιγότερα αλλά καλύτερα. Για μένα αυτό είναι το κεντρικό σύνθημα, αυτή είναι η κατεύθυνση.

Ειδικότερα, υποστηρίζω μια στρατηγική επιλογή προς λιγότερο κρατισμό, λιγότερη κομματικοκρατία και περισσότερη κοινωνία πολιτών. Υποστηρίζω και εργάζομαι μαζί με άλλους για ένα μικρότερο αλλά καλύτερο κράτος. Ένα κράτος που αφήνει ζωτικό πεδίο στην οικονομία και την κοινωνία των πολιτών, αφήνει ζωτικό πεδίο στην ατομική ελευθερία και τα δικαιώματα κάθε πολίτη σε όλους τους χώρους της ζωής του.

Αυτά, θα μου πείτε, είναι λόγια που τα λέει ένας καθηγητής, έστω ένας διανοούμενος. Ας μην υποτιμούμε όμως τις ιδέες, γιατί συχνά αυτές αποδεικνύονται ισχυρότερες από τις πρακτικές. Γίνονται τα αίτια μάλλον παρά τα αποτελέσματα των ιστορικών συμβάντων, έστω κι αν το αντίθετο μοιάζει καμιά φορά πιο πιθανό από μια πρώτη ματιά.

Οι ιδέες λοιπόν έχουν τη σημασία τους. Και η βασική ιδέα που αναπτύσσουμε εδώ και καιρό είναι η ιδέα για την ουσιαστική και λειτουργική επανίδρυση του κράτους. Στο κέντρο και στην περιφέρεια. Στους Οργανισμούς και στις μικρές μονάδες. Είναι μια ιδέα, της οποίας δεν είμαστε εμείς οι ετεροχρονισμένοι μιμητές, όπως επιχειρούν κάποιοι τώρα να προβληθούν, αλλά είμαστε οι γνήσιοι και πρωτοπόροι εκφραστές και διαμορφωτές αυτής της ιδέας.

Όταν κάποιοι κάποτε κόπτονταν και αρθρογραφούσαν μετά μανίας προσπαθώντας να αποδείξουν την αιώνια και αμείωτη σημασία της διάκρισης μεταξύ Δεξιάς και Αριστεράς, εμείς θεωρούσαμε αυτή τη διάκριση και το διαχωρισμό ιστορικά ξεπερασμένο και στρέψαμε ήδη προ δεκαετίας την προσοχή μας στο κέντρο των προβλημάτων, πέρα από τη συμβατική Δεξιά και την συμβατική Αριστερά.

Και στο κέντρο των προβλημάτων, το πρόβλημα των προβλημάτων αν θέλετε, είναι η αλλαγή του κράτους και το ζήτημα της διακυβέρνησης. Όταν οι απολογητές της ιδεολογικής ορθοδοξίας είτε δεξιάς είτε αριστερής απόκλισης ασπάζονταν αυτή τη διάκριση και το διαχωρισμό σαν ένα είδος θρησκευτικού ιδεογράμματος και ζητούσαν περισσότερο κράτος, περισσότερο κομματισμό και παρεμβάσεις, εμείς επισημαίναμε τα αδιέξοδα του κυβερνητισμού, της υπερβολικής διακυβέρνησης και του κρατισμού, αυτού που χαρακτηρίσαμε ως “fata morgana”, ως απατηλή θεότητα στη σύγχρονη δημοκρατία.

Επισημαίναμε και τονίζαμε -και το κάνουμε και τώρα- με νηφαλιότητα, ότι πέρα από τα ιστορικά ξεπερασμένα διλήμματα και αδιέξοδα μεταξύ συμβατικής Δεξιάς και Αριστεράς, εκείνο που έχει σημασία είναι να συνειδητοποιηθεί το παράδοξο του υπερβάλλοντος κυβερνητισμού. Αν κυβερνούσε δηλαδή κανείς πάρα πολύ, στο τέλος θα κατέληγε να μην κυβερνάει καθόλου. Γιατί η υπερβολική διακυβέρνηση και ο κρατισμός οδηγεί στην αυταρχικότητα και στο συγκεντρωτισμό της εξουσίας και δεν λύνει αλλά επιτείνει τα προβλήματα της κοινωνίας, ιδίως όταν αυτά είναι εξαιρετικά σύνθετα και πολύπλοκα και η αντιμετώπισή τους απαιτεί τη συνέργεια πολλών ανθρώπων και φορέων πέρα από κλασικές ιεραρχίες και επιβολές.

Αυτό είναι το μεγάλο μάθημα που διδαχθήκαμε από την κατάρρευση του συστήματος του υπαρκτού σοσιαλισμού πριν από 15 χρόνια. Η ελευθερία, λέγαμε τότε και λέμε τώρα, δεν εξασφαλίζεται τόσο μέσα από γραφειοκρατικούς θεσμούς και υπερβολικές παρεμβάσεις στη λογική ενός άκρατου κρατισμού. Η ελευθερία είναι κυρίως η πράξη της ελευθερίας δίχως

περιττά δεσμά και παρεμβάσεις, με τη μικρότερη δυνατή κρατική παρέμβαση και παρεμβολή.

Τι σημαίνει, άραγε, τούτο σε ένα λαό που εθίστηκε να τα περιμένει σχεδόν όλα από το κράτος; Όποιος όμως τα περιμένει όλα από το κράτος, έλεγε ο Χέλντερλιν, καταλήγει στο τέλος να γίνεται δούλος του κράτους, δούλος της πολιτικής και των κομμάτων της διαμεσολάβησης. Πράγμα που δεν συνιστά γνώρισμα μιας ελεύθερης κοινωνίας, μιας κοινωνίας ελεύθερων και αυτεξούσιων πολιτών.

Γνωρίζω καλά ότι η ζωή δεν είναι επιχείρημα. Μπορεί να περιλαμβάνει και το λάθος. Όμως τόσα συνεχόμενα λάθη και συνάμα η αδυναμία να τα αναγνωρίσουμε και να τα διορθώσουμε; Πώς δικαιολογείται αυτό; Και πώς δικαιολογείται η αυθάδεια να τα φορτώνουμε ο ένας στον άλλον; Ο υπαίτιος να μην αναγνωρίζει το σφάλμα του και να γίνεται με άκρα άνεση και επιπολαιότητα ο τιμητής, ενώ ο κατηγορος που καυτηριάζει τα σφάλματα του υπαιτίου να γίνεται κι αυτός με τη σειρά του υπαίτιος. Με συνέπεια ο κόσμος να αμφιβάλλει, να μην εμπιστεύεται την πολιτική και τους δημόσιους θεσμούς και να αναρωτιέται πώς θα βγούμε από το αδιέξοδο, «το δίλημμα του φυλακισμένου».

Όμως τώρα δεν θα μιλήσω για το δίλημμα αλλά για το αδιέξοδο του φυλακισμένου. Φανταστείτε κάποιον σε ένα κελί να σκάβει μια τρύπα για να δραπετεύσει και μετά από πολύ αγώνα, πολλή προσπάθεια και ενώ έχει σκάψει ένα μακρύ και σκοτεινό λαγούμι να διαπιστώνει ότι δεν έχει βγει έξω στο χώρο της ελευθερίας, αλλά ότι έχει περάσει μέσα σε ένα άλλο κελί. Κατόπιν, επαναλαμβάνει την προσπάθεια και πάλι τα ίδια. Μόνο που είναι χειρότερα αυτή τη φορά. Αντί να βγει σε ένα οποιοδήποτε κελί, περνά στην ίδια την αίθουσα του δεσμοτηρίου, των φυλάκων.

Κάτι τέτοιο μοιάζει να συμβαίνει πολλές φορές με τις αλλαγές και τις μεταρρυθμίσεις που επιχειρήθηκαν. Δεν μας έβγαλαν από το αδιέξοδο, μας γύρισαν πάλι σε άλλα αδιέξοδα, σε μια χειρότερη κατάσταση. Δεν είχαν κατεύθυνση και προσανατολισμό. Δεν είχαν μια φιλοσοφία πορείας. Δίχως αυτήν πορεύεται κανείς στα σκοτεινά.

Συμβαίνει κάτι ανάλογο με τον οδηγό του αυτοκινήτου που ταξιδεύει τη νύχτα δίχως προβολείς ενώ γύρω του υπάρχει πυκνό σκοτάδι και ομίχλη. Μπορεί να ταξιδέψει έτσι; Κι όμως αυτός ο αφελής και ανόητος πορεύεται δίχως φως, δίχως φρένα και καμιά φορά πατάει και γκάτζι στο σκοτάδι, δίχως φως και δίχως φρένα.

Τι περιμένετε να συμβεί στο τέλος; Κάποιες φορές και παρά τις όποιες επιτυχίες και κατακτήσεις, η χώρα μας οδηγήθηκε στον γκρεμό. Αυτή ήταν η βασική αστοχία της διακυβέρνησης. Όμως, εμείς σήμερα βρισκόμαστε σε ένα άλλο κατώφλι, στο κατώφλι μιας άλλης εποχής. Ένας ιστορικός κύκλος έκλεισε και ένας νέος κύκλος, μια άλλη περίοδος ξανοίγεται μπροστά μας. Στο επίκεντρο της νέας διακυβέρνησης νομίζω ότι βρίσκεται η μεγάλη πρόκληση, η μεγάλη ευκαιρία που είναι η ριζική, η ουσιαστική αλλαγή και επανίδρυση του κράτους και της Δημόσιας Διοίκησης.

Η κατάσταση στη Δημόσια Διοίκηση, το ξέρουμε όλοι πολύ καλά, δεν είναι καλή. Ίσως μάλιστα σε μερικές περιπτώσεις να είναι πολύ κακή. Αυτό είναι γνωστό και το βιώνει καθημερινά ο πολίτης στα δημόσια νοσοκομεία, στα σχολεία, στα πολεοδομικά γραφεία, στις Εφορείες, στις συγκοινωνίες, στις προμήθειες και τις αναθέσεις των δημοσίων έργων.

Ίδιως ο πιο αδύναμος και εξαρτημένος από το κράτος πολίτης είναι εκείνος που υποφέρει πιο πολύ, που δεν έχει τη δυνατότητα των μεγάλων διαμεσολαβήσεων. Πώς φτάσαμε ως εδώ και τι φταίει για τη διοικητική κατάρπωση της χώρας, οι λόγοι είναι πολλοί, οι διαπιστώσεις και οι ερμηνείες είναι πολλές, συγκλίνουν όμως κάπου.

Κωδικοποιώ την παθολογία και την θέτω υπό την κρίση σας. Φταίει ο κομματισμός, η διαφθορά, η απουσία αξιοκρατίας, ο μμητισμός και η γραφειοκρατία - αυτές είναι μόνο μερικές όψεις. Οι διεθνείς οργανισμοί δεν παύουν να επισημαίνουν ότι στην Ελλάδα κυριαρχεί ένα αρνητικό κλίμα όσον αφορά τη Δημόσια Διοίκηση, το διοικητικό σύστημα του τόπου.

Απουσία δεξιοτήτων και κινήτρων για την αποδοτικότητα. Θεσμικές αγκυλώσεις, ανεπαρκής συντονισμός και νομικίστικη παράδοση με ένα πνεύμα παθητικότητας και αδράνειας να βασιλεύει. Υπερβολικός συγκεντρωτισμός, όλα συσσωρεύονται στο κέντρο του κράτους. Η Αυτοδιοίκηση είναι πολύ αδύναμη παρά τον πληθωρισμό των οργάνων της.

Υπάρχει έλλειψη πειθαρχίας και έντονη αποστροφή προς τις ανταγωνιστικές αγορές. Αντίθετα, οι πελατειακές σχέσεις και το πνεύμα της συντεχνίας ανθούν και λειτουργούν παραμορφωτικά για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό. Το κράτος διογκώθηκε υπέρμετρα, διέπραξε το σφάλμα της «υπερεπέκτασης» (overstretching) όπως λένε οι διεθνολόγοι, μεγάλωσε πολύ σε όγκο, αλλά η ικανότητά του να αντιμετωπίζει τα προβλήματα δεν αυξήθηκε ανάλογα.

Γι' αυτό κάνω λόγο εδώ και καιρό για μικρότερο και καλύτερο κράτος. Γιατί διαπιστώνεται μια μεγάλη δυσαναλογία ανάμεσα στην έκταση των υποχρεώσεων του κράτους και στην ικανότητά του να ανταποκριθεί. Η ικανότητά του είναι πολύ μικρότερη. Μια ικανότητα που πρέπει να εκτιμηθεί και υπολογιστεί αυστηρά από λειτουργικής ουσιαστικής σκοπιάς.

Συμπερασματικά, και για να μην χαθεί το έθνος, όπως έλεγε και ο Μακρυγιάννης, και να μην παραλύσει το κράτος στις ταραγμένες εποχές που ζούμε, νομίζω ότι πρέπει να ληφθούν κάποια μέτρα δραστικά, απλά μέτρα πάνω σε ορισμένους βασικούς άξονες. Επισημαίνω τρεις βασικότερους μεταρρυθμιστικούς πυλώνες που τους εκθέτουμε εδώ και καιρό και συνιστούν το προγραμματικό υπόβαθρο και της σημερινής διακυβέρνησης.

Αξιοκρατία και όχι κομματισμός στις προσλήψεις και τις προαγωγές του προσωπικού. Πέρα από τις πελατειακές σχέσεις. Αυτό αποτελεί εθνική αναγκαιότητα. Δεύτερον, νομιμότητα και διαφάνεια σε όλες τις δράσεις του κράτους. Η δικαιοσύνη και το κράτος δικαίου αποτελούν προϋπόθεση της αποτελεσματικότητας όχι μόνο της διοίκησης αλλά και της ίδιας της οικονομίας. Καταπολέμηση της διαφθοράς και περιορισμός της γραφειοκρατίας. Και τρίτον, αποκέντρωση και όχι συγκεντρωτισμός και Αθηνοκεντρισμός στη διοίκηση της χώρας.

Νομίζω, επίσης, ότι χρειάζεται μια γενική «σεισάχθεια» στη χώρα. Μια νέα «σεισάχθεια» είναι περισσότερο παρά ποτέ αναγκαία στη Δημόσια Διοίκηση. Ένα τίναγμα ή ένας περιορισμός του περιττού βάρους και του περιττού όγκου των ρυθμίσεων και των παρεμβάσεων στην οικονομική και την κοινωνική ζωή.

Αυτό συνεπάγεται μια δραστική μείωση περιττών δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων που λυμαινόνται τον δημόσιο κορβανά. Μια μεταφορά προσωπικού εκεί που υπάρχει ανάγκη, στην ύπαιθρο που ερημώνεται. Γιατί το κράτος πρέπει να κάνει λιγότερα πράγματα και να τα κάνει καλύτερα. Αυτή είναι η δική μου πεποίθηση. Και να κάνει καλά αυτά που πρέπει να κάνει.

Ιδού λοιπόν το «ακεσώδυνο» του ουσιαστικού και όχι του ψευδεπίγραφου εκσυγχρονισμού σήμερα. Τα τέσσερα «Άλφα» των κρίσιμων μεταβολών:

- Αποκρατικοποίηση, λιγότερο κράτος και καλύτερο κράτος με σωστούς κανόνες του παιχνιδιού στην οικονομία.
- Αποκέντρωση πέρα από τον συγκεντρωτισμό και τον υδροκεφαλισμό.
- Αξιοκρατία πέρα από τις πελατειακές σχέσεις και το ρουσφέτι.
- Αποτελεσματικότητα πέρα από τη γραφειοκρατία και τον νομικισμό.

Νομίζω ότι είναι περισσότερο αναγκαίες σήμερα από ποτέ οι μεταβολές αυτές.

Επιτρέψτε μου δύο ακόμα λέξεις. Γιατί θεωρώ αναγκαία την πάταξη της διαφθοράς και την κατοχύρωση της διαφάνειας στη διαχείριση του δημοσίου χρήματος; Διότι καλλιεργεί μια ηθική της εμπιστοσύνης στις δημόσιες σχέσεις που είναι απολύτως αναγκαία.

Θεωρώ απολύτως απαραίτητη τη διασφάλιση της αξιοκρατίας και ίσης μεταχείρισης των πολιτών σε όλα τα όργανα και τους θεσμούς του κράτους πέρα από κομματικές συμπάθειες

και πολιτικές αντιλήψεις.

Θεωρώ αναγκαία την αναδιάταξη του συγκεντρωτισμού, γιατί το κράτος μας σήμερα είναι ένας υδροκέφαλος νάνος με αδύναμα ποδαράκια. Δεν είχαμε ποτέ νομίζω ως τώρα τη «φυσική» μας διοίκηση, όπως τη χαρακτήριζε ο Ίων Δραγούμης. Μπορεί κανένας να κινηθεί ελεύθερα με μια τέτοια μορφή σε ανταγωνιστικές συνθήκες του μέλλοντος που ανοίγεται μπροστά μας;

Θεωρώ ότι είναι αναγκαία η δραστική μείωση της παρέμβασης του κράτους στην οικονομία και την κοινωνία των πολιτών. Αντιθέτως, το κράτος οφείλει να αναδείξει τον επιτελικό, ρυθμιστικό και ελεγκτικό του ρόλο. Διότι πράγματι οι έλεγχοι είναι πληθωρικοί στα λόγια, ελάχιστα όμως αποτελεσματικοί στην πράξη.

Το κράτος δεν είναι κατάλληλο για επιχειρηματίας, αλλά είναι χρήσιμο και αναγκαίο να θέτει σαφείς κανόνες και να ελέγχει την εφαρμογή τους, καθώς και να διαμορφώνει ένα συναινετικό και ειρηνικό πλαίσιο επίλυσης των διαφορών και προαγωγής του διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων.

Θεωρώ ότι ύψιστη προτεραιότητα αποτελεί η πάταξη της γραφειοκρατίας και της κακοδιοίκησης με την κωδικοποίηση και την απλούστευση της δαιδαλώδους νομοθεσίας. Από τη μεταπολίτευση και μετά, υπάρχουν πάνω από 40.000 νόμοι, κανονιστικές διατάξεις, διατάγματα και αποφάσεις που δημιουργούν ένα περίπλοκο δάσος ρυθμίσεων το οποίο κανένας δεν ξέρει πού αρχίζει και πού τελειώνει.

Εδώ χρειαζόμαστε μια συστατική κανονιστική μεταρρύθμιση και έναν έλεγχο της ποιότητας των ρυθμίσεων.

Για τους λόγους αυτούς και πολλούς άλλους, είμαι από εκείνους που καιρό υποστηρίζουν ότι είναι αναγκαία η καταστατική, η διαρθρωτική πλέον μεταβολή και επανίδρυση του κράτους. Ενός κράτους που δεν μπορεί και δεν πρέπει σήμερα να είναι έμπορος και επιχειρηματίας, άρα πρέπει να είναι μικρότερη η παρέμβασή του στην οικονομία.

Εκείνο που πρέπει και όλοι περιμένουν από το κράτος, είναι να είναι καλύτερο και αποτελεσματικότερο στις υπηρεσίες που παρέχει το ίδιο ή εγγυάται την παροχή τους από άλλους φορείς και ιδιώτες, π.χ. στην υγεία, στην παιδεία, στις επικοινωνίες, στην ασφάλεια, στα δημόσια έργα. Ίδιως το κράτος νομίζω ότι σήμερα πρέπει να σκεφτεί τι μπορεί και υποχρεούται να κάνει καλά και να επικεντρωθεί σ' αυτά.

Αυτό είναι το γενικό νόημα της ιδέας για τον πραγματικό και όχι τον ψευδεπίγραφο εκσυγχρονισμό του κράτους. Ένα κράτος πιο λιτό, πιο σύγχρονο, πιο αποτελεσματικό, ένα κράτος που εννοεί αυτά που λέει και αυτά που λέει τα πράττει και τα εφαρμόζει με συνέπεια και αποτελεσματικότητα. Ένα κράτος που ο πολίτης το εμπιστεύεται, δεν το φοβάται, ούτε το περιφρονεί. Και σ' αυτό έγκειται νομίζω η αλλαγή παραδείγματος στην οργάνωση της κρατικής διοίκησης στην εποχή μας.

Πέρα από το γραφειοκρατικό κράτος του formalισμού και της πολυνομίας, στο δίκαιο κράτος της δημοκρατίας, το κράτος δικαίου που αντιμετωπίζει με σωφροσύνη και υπευθυνότητα τα προβλήματα του τόπου. Πέρα από το πελατειακό κράτος των ημετέρων, των εκάστοτε ημετέρων, στο κράτος και τη διοίκηση της αξιοκρατίας, της ουδετερότητας, της ισότητας και της αμεροληψίας.

Από το στάσιμο κράτος του συγκεντρωτισμού και της διαφθοράς στο έντιμο και ευφυές κράτος, το έξυπνο κράτος που αξιοποιεί τη γνώση και τις δυνάμεις του τόπου, που συντονίζει και προγραμματίζει υπεύθυνα και στρατηγικά, με όραμα για το μέλλον, την εθνική προσπάθεια για την ισόρροπη εθνική ανάπτυξη σε όλη τη χώρα και όχι μόνο σε θυλάκους προνομιούχων.

Με μια κουβέντα ο ρόλος του κράτους σήμερα -κι αυτό είναι κάτι που λέμε εδώ και καιρό, δεν το λέμε τώρα- ο ρόλος του κράτους σήμερα είναι κατευθυντήριο και επικουρικός. Δεν υποκαθιστά την οικονομία, τις παραγωγικές τάξεις και την κοινωνία των πολιτών, αλλά

θέτει απλούς και σαφείς κανόνες και αρχές, που πρώτα το ίδιο τηρεί και εφαρμόζει. Δεν υπονομεύει και δεν ακυρώνει κλείνοντας πονηρά το μάτι στα συμφέροντα και τους ισχυρούς.

Κοντολογίς, η ιδέα για την επανίδρυση του κράτους, αναφέρεται σε μια ανάγκη αναζωογόνησης και ανανέωσης, σε ένα νέο πνεύμα αλλαγής και αναπτερύωσης στη δημόσια ζωή της χώρας. Τούτο το γνωρίζουν πολύ καλά οι επικριτές αυτής της ιδέας, γι' αυτό την πολεμούν προληπτικά. Μη τυχόν γίνει ευρύτερα αποδεκτή και ριζώσει στην αντίληψη των πολιτών, γιατί τότε θα ανέβει ο πήχης των συγκρίσεων και θα φανεί η φτώχεια των δικών τους έργων.

Όμως ο κύβος ερρίφθη και νομίζω ότι το ποτάμι δεν γυρίζει πίσω. Το έργο της πολιτικής από δω και πέρα είναι να μετατρέψει το επιθυμητό σε εφικτό. Έργο της διάνοησης είναι να προσδιορίσει ποιο είναι το επιθυμητό και το επιθυμητό προσδιορίστηκε. Είναι η επανίδρυση του κράτους. Μπορεί λοιπόν να συμπεράνει κανένας -κι αυτό είναι και το δικό μου συμπέρασμα- ότι δίχως τις αλλαγές αυτές που ακροθιγώς εξέθεσα και δίχως άλλες συναφείς και αναγκαίες μεταβολές, η διοίκηση της χώρας και το κράτος θα παραμείνει στάσιμο και αναχρονιστικό.

Αν όμως προωθηθούν με συνέπεια και αποφασιστικότητα με πρόγραμμα και μέθοδο και με ένα πνεύμα διαλόγου και εθνικής συνεννόησης αυτά τα μέτρα, τούτο το μείζον εθνικό ζήτημα της αλλαγής του κράτους μπορεί να γίνει πράξη και να αναμένουμε να δούμε καλύτερες μέρες στον τόπο.

Κάποτε ο αρχαίος σοφός ο Ισοκράτης είπε σε έναν φίλο του κάπως απαισιόδοξα, «φίλε μου, δυστυχώς δεν είναι καιρός τώρα για εκείνα που ήξερες να κάνεις και γι' αυτά που είναι τώρα καιρός δεν ξέρεις να τα κάνεις». Όμως, εμείς έχουμε μπροστά μας μια πρόκληση και μια ευκαιρία να κάνουμε εκείνα που πρέπει να κάνουμε και να τα κάνουμε με γνώση και με πίστη. Γι' αυτό είναι καιρός κι αυτά θα κάνουμε.

Το κείμενο προέρχεται από εισήγηση του Αντώνη Μακρυδημήτρη σε εκδήλωση του Ινστιτούτου Δημοκρατίας, με θέμα: «Οι θεσμοί της ελληνικής κοινωνίας και ο ρόλος της πολιτικής σήμερα», στις 25 Φεβρουαρίου 2005, στην Αθήνα.

*** Το Civilitas.GR και ο «ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ» προτίθενται να απομακρύνουν το κείμενο αυτό από την Ιστοσελίδα τους, εάν η αναδημοσίευσή του προσβάλλει κεκτημένα πνευματικά ή εμπορικά δικαιώματα (info@civilitas.gr)**